

Türkiye’de Sınır Ticareti ve Uygulamadaki Sorunlar

Özet

Ülkemizde sınır ticareti, artan dünya petrol fiyatlarına karşı döviz kullanımını azaltmak için ortaya çıkmıştır. Bu amaçla, sınır ticareti ilk kez İran ile petrol ticaretine yönelik başlamıştır. Ancak, değiştirilen ve geliştirilen uygulamalarla özel bir ticaret rejimine dönüşmüştür. Günümüzde, bazı bölgelere yönelik bir ekonomik kalkınma politikası olarak kullanılmaktadır. Sınır ticaretiyle bölge ihtiyaçları dış ticaret rejiminin gerektirdiği bazı prosedürlerden arındırılarak daha kısa sürede karşılanmaktadır. Ayrıca, ürünler vergi avantajları ile daha düşük bedelle ithal edilmektedir. Böylece, geri kalmış bölgelerin ticaretinin canlandırılarak ekonomik aktivite oluşturulması ve bölge halkının müteşebbis hale gelmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada; Türkiye’deki sınır ticareti, uygulamadaki sorunlar ve amaca yönelik çözüm önerileri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınır Ticareti, Sınır Ticaret Merkezi, Tek ve Maktu Vergi

JEL Sınıflandırma Kodu: F10, H20, R11

Border Trade In Turkey And Problems In Implementation

Abstract

Border trade in our country arose in order to decrease the using of currency against increasing of the world oil prices. For this purpose, border trade first began with Iran intended for oil trade. However, it turned into a special trade regime with modified and reformed applications. Nowadays, it is used as an economic development policy for some regions. With the border trade, region requirements are met in a shorter time by removing procedures which are required for foreign trade regime. Furthermore, goods with the advantages of tax are imported with lower value. Thus, creating an economic activity by accelerating the trade of underdeveloped regions and making locals entrepreneurs are aimed. In this study; border trade in Turkey, problems in implementation and goal-oriented proposals are discussed.

Keywords: Border Trade, Border Trade Center, Single and Cut off Tax

JEL Classification Codes: F10, H20, R11

Giriş

Sınır ticaretinin ithalat ve ihracat olmak üzere iki yönü bulunmaktadır. Bu çerçevede, sınır ticareti; belirli sınır illerimizde faaliyet gösteren esnaf ve tacirlerce sınır illerinin ihtiyaç duyduğu ürünlerin bir kısmının daha kısa sürede ve düşük maliyetle komşu ülkelerden ithalat yoluyla tedarik edilerek yine belirli illerde piyasaya arz edilmesi ve belirli illerden komşu ülkelere ihracat yapılması suretiyle bölgeye ticari ve ekonomik canlılık kazandırılması için yapılan işlemler şeklinde ifade edilmektedir. Sınır ticareti bu bakımdan ülkemizin, Doğu ve Güneydoğu Anadolu coğrafi bölgelerine kara sınırı bulunan komşu ülkeler ile Edirne'yle sınırlı olmak üzere Bulgaristan'la yapılmaktadır.

Sınır ticaretinin dayanağı 4458 sayılı Gümrük Kanununda yer almaktadır. Buna göre; Türkiye ile komşu ülkeler arasında coğrafi durum ve bölge ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yapılacak sınır ticaretinin kapsamını belirlemeye, sınır ticareti yapılacak Sınır Ticaret Merkezlerinin kurulmasına ve burardan yapılacak ihracat ve ithalatın usul ve esaslarını belirlemeye veya sınır ticareti yoluyla serbest dolaşıma girecek eşyadan alınacak vergileri göstermek üzere ilgili kanunlarda belirtilen azami hadleri geçmemek şartıyla tek ve maktu bir tarife uygulamaya Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır.¹

Gümrük Kanununun belirtilen hükmü kapsamda; Artvin, Ardahan, Kars, Iğdır, Ağrı, Van, Hakkâri, Şırnak, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis ve Hatay sınır illerinden yapılacak sınır ticaretine ilişkin kurallar 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Kararda;² Edirne ile sınırlı olarak Bulgaristan'la yapılacak sınır ticaretine ilişkin kurallar ise 97/9113 sayılı Bulgaristan ile Ülkemiz Arasında Sınır Ticareti Yapılmasına İlişkin Kararda³ belirlenmiştir.

¹ 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 04/11/1999 tarihli 23866 sayılı Resmî Gazete, md. 172.

² 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar, 18/03/2016 tarihli 29657 sayılı Resmî Gazete, md. 2.

³ 97/9113 sayılı Bulgaristan ile Ülkemiz Arasında Sınır Ticareti Yapılmasına İlişkin Karar, 19/03/1997 tarihli 22938 sayılı Resmî Gazete, md. 2.

Sınır ticareti; bürokratik işlemlerden arındırılmış, ihracat ve ithalat işlemlerine göre kaideleri basitleştirilmiş, uygulaması ve yapılması kolay bir ticaret dalı olarak sınır illerinin her zaman gündeminde olmuştur. Bu bağlamda sınır ticareti, sınırda yaşayan insanların maddi gelirlerine katkı sağlayıp refahlarını yükselterek yaşamlarını kolaylaştırmak ve sınır illerinin karşılıklı ihtiyaçlarını düşük maliyetle gidererek bölge ticaretini canlandırmak için uygulamaya konulmuştur.⁴

Türkiye'nin sınır ticaretiyle tanışması 1978-1979 yıllarında yaşanan dünya petrol fiyatlarındaki yükselişe bağlı olarak artan döviz talebine ve petrol ihtiyacına çözüm bulmak amacıyla olmuş, bu çerçevede sorunun çözümü amacıyla İran'dan mal karşılığında petrol alınmasına karar verilmiştir.⁵

Bu bağlamda sınır ticareti Türkiye'de ilk defa yukarıda belirtilen yıllarda Ağrı ilinin Gürbulak sınır kapısından İran ile uygulamaya konulmuştur. Daha sonra; 1985 yılında Gaziantep'in Ünlüpınar ve Karkamış sınır kapılarından, 1986 yılında Hatay'ın Cilvegözü sınır kapısından Suriye ile, 1987 yılında da Van'ın Kapıköy sınır kapısından İran ile yapılmaya başlanmıştır.⁶ Uygulama zamanla Hakkari, Artvin, Kars, Mardin, Şırnak gibi diğer sınır illerini de içerir şekilde genişlemiş ve bugünkü haline ulaşmıştır.

1. Sınır Ticareti Yapmaya Yetkili Olanlar

Sınır ticareti kapsamında faaliyette bulunabilecekler esnaf ve tacirlerdir. Her ikisindeki ortak özellik sınır ticaretine ilişkin belirlenen illerde en az 1 yıldır faaliyette bulunmaları gerekliliğidir. Dolayısıyla, 1 yılın altında faaliyet gösteren ya da yeni faaliyete başlayan esnaf ve tacirlerin sınır ticareti kapsamında işlem yapması mümkün bulunmamaktadır.

⁴ Mehmet Özçiloğlu ve M.Murat Sakar, Sınır Ticareti Uygulaması Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt-1/Sayı-1, 2011, s. 21.

⁵ Orhan, Osman Z. Orhan, Sınır Ticaretinin Türkiye Ekonomisine Etkileri, İstanbul: İTO Yayınları, 2000, Yayın No: 2000-27, s. 20.

⁶ Nurettin Öztürk, Türkiye'de Sınır Ticaretinin Gelişimi, Ekonomik Etkileri, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt-2/Sayı-3, 2006, s. 111.

Sınır ticaretinde yaşanan sorunlardan biri esnaf ve tacirlerin sınır ticaretinin görünür yüzü olmalarıdır. Çoğu zaman sınır ticareti, sahip oldukları sermaye ile bu işlemlerin yapılmasını sağlayan, böylece önemli bir gelir elde eden ve sınır illerinde yerleşik olmayan kişiler tarafından yaptırılmaktadır.

Sınır ticaretinin, bölgenin kalkınmasına yardımcı olması gerekmektedir. Geçmişteki uygulamalara bakıldığında sınır ticaretinin belli bir kesimin elinde rant olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu ticareti belli bir kesim veya birkaç firma yerine halk tabanına yayarak uygulamak, bölgenin kalkınması ve belli bir refah düzeyine ulaşması için gereklidir. Aksi halde sınır ticareti öngörülen amacından saptırılmaktadır. Yıllardır sınır ticareti ile uğraşan belli firmalar bölge halkını bu ticareti yapmaya yanaştırmamıştır. Bölgede yaşayan ve geçimini sınır ticaretinden sağlayan insan sayısı çok azdır. Bu yüzden, rant olarak kullanılması durumunda sınır ticaretinin birkaç firma dışında kimseye yararı olmayacaktır. Dolayısıyla, sınır ticaretinin uygulandığı bölgelerde adil bir dağılımının yapılması gerekmektedir.⁷

1.1. Esnaf

Sınır ticareti uygulaması kapsamında esnaf; 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karara göre söz konusu Karar kapsamındaki illerde en az 1 yıldır yerleşik olarak faaliyette bulunan, Esnaf ve Sanatkârlar Siciline kayıtlı olan gerçek kişileri ifade etmektedir.⁸

1.2. Tacir

Sınır ticareti uygulaması kapsamında tacir; şirket merkezleri 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar kapsamındaki illerde olan ve en az 1 yıldır faaliyette bulunan, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre bir ticari işletmeyi kısmen bile olsa kendi adına işleten gerçek kişi ile aynı Kanunda

belirtilen sayıda özel kişilerin sermayelerini bir araya getirerek belirli bir sözleşme akdi ile oluşturulan kolektif, komandit, limited ve anonim şirket statüsünü haiz tüzel kişiyi (vakıf, dernek ve belediyeler ile diğer kamu kurum ve kuruluşları ve bunların kurdukları ya da ortak oldukları firmalar hariç) ifade etmektedir.⁹

2. Sınır Ticareti Kapsamı İller, Gümrük Kapıları ve Ülkeler

Sınır ticareti, aşağıdaki tabloda gösterilen yetkili gümrük kapıları üzerinden karşılığında belirtilen ülkelere yapılabilmektedir.¹⁰

Sınır Ticareti Kapsamı İller, Gümrük Kapıları ve Ülkeler			
No	Yetkili Sınır İli	Gümrük Kapısı	Ülke
1	Artvin	Sarp	Gürcistan
2	Ardahan	Türkgözü	Gürcistan
3	Ardahan	Aktaş	Gürcistan
4	Kars	Dilucu	Nahçıvan
5	İğdır	Dilucu	Nahçıvan
6	İğdır	Gurbulak	İran
7	Ağrı	Gurbulak	İran
8	Van	Kapıköy	İran
9	Hakkari	Esendere	İran
10	Hakkari	Habur	Irak
11	Hakkari	Derecik	Irak
12	Hakkari	Üzümlü	Irak
13	Şırnak	Habur	Irak
14	Mardin	Nusaybin	Suriye
15	Şanlıurfa	Akçakale	Suriye
16	Gaziantep	Karkamış	Suriye
17	Kilis	Öncüpınar	Suriye
18	Hatay	Cilvegözü	Suriye
19	Edirne	Kapıkule	Bulgaristan

2.1. Sınır Ticaretine Yetkili Sınır İlleri

Sınır ticareti; Artvin, Ardahan, Kars, İğdır, Ağrı, Van, Hakkâri, Şırnak, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay ve Edirne olmak üzere toplam 14 sınır ilinden yapılabilmektedir.

⁷ Mercan, Ayşe Nur Mercan, Sınır Ticaretinin Geliştirilmesi ve Sınırların Serbest Yerler Haline Dönüştürülmesi, Mevzuat Dergisi, Sayı-158, 2011.

⁸ 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar, a.g.k., md. 4/1-a.

⁹ A.g.k., md. 4/1-ğ.

¹⁰ A.g.k., md. 13.

2.2. Sınır Ticaretine Yetkili Gümrük Kapıları

Sınır ticareti; Gürcistan'a açılan Sarp, Türkgözü, Aktaş; Nahçıvan'a açılan Dilucu; İran'a açılan Gürbulak, Kapıköy, Esendere; Irak'a açılan Habur, Dericik Üzümlü; Suriye'ye açılan Nusaybin, Akçakale, Karkamış, Öncüpınar, Cilvegözü; Bulgaristan'a açılan Kapıkule gümrük kapıları olmak üzere toplam 16 gümrük kapsamında yapılabilmektedir.

2.3. Sınır Ticareti Yapılan Ülkeler

Sınır ticareti; Gürcistan, Nahçıvan, İran, Irak, Suriye ve Bulgaristan olmak üzere toplam 6 ülke ile yapılabilmektedir.

3. Sınır Ticaret Merkezi ve Mağazaları

3.1. Sınır Ticaret Merkezi

Sınır Ticaret Merkezi, 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar kapsamında sınır komşusu ülke ile müşterek sınır hattı üzerinde kurulan ve sınır ticareti yapılabilen mağazaların bulunduğu yerlerdir.¹¹ Sınır Ticaret Merkezleri, gümrük işlemlerinin yürütülmesinde T.C. Gümrük Bölgesi dışında kabul edilmektedir.¹²

2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Kararda, gümrük hattı üzerinde, aşağıdaki tabloda gösterilen yerlerde kurulacak Sınır Ticaret Merkezlerinden karşılarında belirtilen ülkeyle sınır ticareti yapılabileceği ifade edilmiştir.¹³

Bu bakımdan, Sınır Ticaret Merkezlerinin ülkemiz ile İran ve Nahçıvan arasında kurulması öngörülmüştür. Halen, uygulamada ülkemiz ile İran arasında kurulan Sarısu Ticaret Merkezi fiilen faaliyette olup, sınır ticareti kapsamı eşyaların ihracatı bu alandan,

ithalat işlemleri ise alt yapı eksiklikleri nedeniyle Gürbulak Sınır Kapısından gerçekleştirilmektedir. Diğer taraftan; Esendere, Kapıköy ve Dilucu Sınır Ticaret Merkezlerinin kurulması mevzuatta belirtilmiş olmakla birlikte, bunlara ilişkin bir faaliyet henüz bulunmamaktadır. Buralardan sınır ticareti kapsamında yapılan ithalat ve ihracat işlemleri ise bağlı buldukları gümrük idarelerinden yapılmaktadır.

Sınır Ticaret Merkezleri		
İli	Sınır Ticaret Merkezi	Ülke
Ağrı	Sarısu	İran
Hakkâri	Esendere	İran
Van	Kapıköy	İran
İğdir	Dilucu	Nahçıvan

3.2. Sınır Ticaret Merkezi Mağazaları

Sınır Ticaret Merkezi Mağazası, Sınır Ticaret Merkezinde faaliyet gösteren mağazalardır.¹⁴ Mevcut durum itibarıyla ülkemizde Sınır Ticaret Merkezi Mağazası uygulaması bulunmamaktadır. Çünkü yukarıda belirtildiği üzere Sınır Ticaret Merkezi olarak yalnızca Sarısu Sınır Ticaret Merkezi bulunmakta olup, burada da herhangi bir mağaza yer almamaktadır. Buna karşın, Sarısu Sınır Ticaret Merkezinin karşılığında bulunan İran tarafında ise mağaza uygulaması yer almaktadır.

4. Sınır Ticaretinde Yetkili/Görevli/Sorumlu Birimler

Gümrük idarelerinin sınır ticaretine yetkilendirilmesi ya da bu yetkilerinin kaldırılması veya yeni Sınır Ticaret Merkezinin kurulması ya da mevcut Sınır Ticaret Merkezinin kapatılmasına ilişkin olarak Ekonomi Bakanlığınca; Gümrük ve Ticaret, İçişleri, Kalkınma veya Milli Savunma Bakanlıklarından görüş alındıktan sonra konu Bakanlar Kurulunca karara bağlan-

¹¹ A.g.k., md. 1/g.

¹² 4458 sayılı Gümrük Kanunu, a.g.k., md. 172.

¹³ 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar, a.g.k., md. 1/g.

¹⁴ A.g.k., md. 1/d.

maktadır.¹⁵ Dolayısıyla, sınır ticareti ile ilgili olarak ilgili bakanlıkların görüşleri neticesinde nihai olarak Bakanlar Kurulunca karar verilmektedir.

4.1. Ekonomi Bakanlığı

Sınır ticaretine ilişkin ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamaya, talimatlar vermeye, sınır ticareti yoluyla yapılacak ithalat ve ihracatın her aşamasında gerekli görülecek düzenlemeleri yapmaya ve önlemler almaya, eşya ve ülke bazında ithalatı ve ihracatı sınırlandırmaya veya durdurmaya Ekonomi Bakanlığı yetkili bulunmaktadır.¹⁶ Bu bağlamda, Ekonomi Bakanlığı sınır ticareti konusunda gerekli mevzuat düzenlemelerini yapan düzenleyici bir birim olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

Sınır ticareti kapsamında yapılacak ithalat ve ihracat işlemlerine ilişkin giriş, çıkış, muayene, kontrol vb. işlemleri gerçekleştirmek ilgili gümrük idarelerinin görevleri arasında bulunmaktadır. Sınır Ticaret Merkezlerinin fiziki olarak düzenlenmesi, eşya ve stok kontrollerinin yapılması ile bu merkezlere giriş ve çıkışlara ilişkin usul ve esaslar Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca belirlenmektedir.¹⁷ Bu bakımdan, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı sınır ticareti konusunda gerekli gümrük ve dış ticaret işlemlerini fiilen yerine getiren uygulayıcı ve denetleyici bir birim bulunmaktadır.

4.3. İlgili Valilikler

Sınır ticaretinin amacına uygun olarak yürütülmesi ve izlenmesinden ilgili Valiler sorumludur. Sınır Ticaret Merkezi ile depolarının ve Sınır Ticaret Merkezinin ana yola bağlantısını sağlayan yolların projelendirilmesi, inşaatı, Sınır Ticaret Merkezinin teknik

ve fiziki alt yapısının kurulması, bunların bakım ve onarımları, Sınır Ticaret Merkezinin giriş-çıkış, iç ve çevre güvenliğinin sağlanması ile insan ve eşya giriş ve çıkışlarının denetim altına alınması ilgili Valiliklerce yerine getirilmektedir. Sınır Ticaret Merkezinin işletilmesi ile mağazaların kiralanması, ilgili Valilikçe hazırlanan ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca uygun görülen yönergeler çerçevesinde ilgili Valilikçe yerine getirilmektedir.¹⁸ Bu çerçevede, Valiler sınır ticaretinin öngörülen amaçlar doğrultusunda yürütülmesinden ve bu alanların işletilmesinden birinci derecede sorumlu bulunmaktadır.

5. Sınır Ticaretine Konu Eşyalar

Aşağıda belirtilen ürünler sınır ticaretine konu edilememektedir.¹⁹

- * İhracı ve ithali ilgili mevzuatla yasaklanmış ürünler.
- * İthali belli kurum ve kuruluşlara bırakılmış maddeler.
- * Ticaret politikası önlemleri kapsamındaki kota, koruma, damping ve sübvansiyona karşı vergi önlemlerine tabi ürünler.
- * Petrol ve petrol ürünleri.
- * 5201 sayılı Harp Araç ve Gereçleri ile Silâh, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun kapsamında kontrole tabi ürünler.
- * 87/12028 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle Av Malzemesi ve Benzerlerinin Üretimi, İthali, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzük kapsamındaki sivil kullanım amaçlı patlayıcı

¹⁵ A.g.k., md. 15/3.

¹⁶ A.g.k., md. 20.

¹⁷ A.g.k., md. 9,10,16.

¹⁸ A.g.k., md. 16,18.

¹⁹ A.g.k., md. 11.

maddeler ile amonyum nitrat ve benzeri içerikli patlayıcı yapımında kullanılabilecek maddeler.

* Canlı hayvan ve hayvansal ürünler (et ve et ürünleri, süt ve süt ürünleri gibi) ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından insan, bitki ve hayvan sağlığı açısından risk teşkil ettiği belirlenen ürünler.

Bunun yanında; yerli üretimin ve imalatın korunması ile haksız rekabetin önlenmesi amacıyla çay, şeker, fındık ve Antep fıstığı ile Ekonomi Bakanlığınca ithalati durdurulan ürünlerin sınır ticareti yoluyla ithalatına izin verilmemektedir. Yine, ithalatı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının iznine tabi olan veteriner ilaçları, veteriner biyolojik ürünleri ve bunların bileşimine giren veya üretiminde kullanılan etkin maddelerin sınır ticareti yoluyla ithalatı yapılamamaktadır.²⁰

Dolayısıyla, sınır ticareti yukarıda belirtilen ürünlerin dışındakileri içermektedir.

6. Sınır Ticareti Kapsamında Kullanılan Belgeler

6.1. Sınır Ticareti Belgesi

Sınır Ticareti Belgesi, sınır ticareti kapsamında ihracat ve ithalat yapılması ile Sınır Ticaret Merkezinde mağaza kiralanması için düzenlenen belgedir.²¹

Sınır Ticareti Belgesi başvuruları İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odasına yapılmaktadır. Başvuruları İl Değerlendirme Komisyonu tarafından uygun görülere ilgili Valiliklerce Sınır Ticareti Belgesi düzenlenmektedir. Sınır Ticareti Belgesi 3 yıl süreyle geçerlidir. Belgenin geçerlik süresinin sona ermesinden önce İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odasına başvurulması ve talebin İl Değerlendirme Komisyonu tarafından uygun görülmesi

²⁰ 2016/11 sayılı Sınır Ticaretinin Uygulanmasına İlişkin Tebliğ, 13/12/2016 tarihli 29917 sayılı Resmi Gazete, md. 11.

²¹ 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar, a.g.k., md. 4/1-f.

halinde, belgenin geçerliliği ilgili Valilikçe vize edilmek suretiyle 1 yıllık sürelerle uzatılabilmektedir. Sınır Ticareti Belgesinin devri mümkün bulunmamaktadır. Bunun yapılması halinde belge ilgili Valilikçe iptal edilmekte ve ilgili ve/veya ilgilinin sahibi, ortağı veya yöneticisi olduğu firmalar adına bir daha Sınır Ticareti Belgesi düzenlenmemektedir.²²

6.2. İthalat Uygunluk Belgesi

İthalat Uygunluk Belgesi; ilgili gümrük kapısından ve Sınır Ticaret Merkezinden ithalat yapılması için düzenlenen belgedir.²³

Sınır Ticareti Belgesine sahip esnaf ve tacir ile mağaza kiralanlar tarafından İthalat Uygunluk Belgesine ilişkin başvurular İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odasına yapılmaktadır. Başvuruları İl Değerlendirme Komisyonu tarafından uygun görülürler adına her bir ürün için ayrı bir İthalat Uygunluk Belgesi İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odasınca düzenlenmektedir. İthalat Uygunluk Belgesinin geçerlik süresi düzenlendiği tarihten itibaren 90 gün olup, bu süre uzatılmamaktadır. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca belirlenen tarım ürünlerinin ithalatında hasat dönemi dikkate alınarak bu belge daha kısa süreler için de düzenlenebilmektedir. İthalat Uygunluk Belgesinin devri mümkün değildir. Bunun yapılması halinde ilgilinin İthalat Uygunluk Belgesi ilgili Valilikçe iptal edilir ve ilgili ve/veya ilgilinin sahibi, ortağı veya yöneticisi olduğu firmalar adına bir daha İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenmez.²⁴

6.3. Menşe Şahadetnamesi

Menşe şahadetnamesi, anlaşmalardan faydalananca eşyanın; akit memleket menşeli olduğunu veya o memlekette gördüğü değişiklik ve işlemler do-

²² A.g.k., md. 6.

²³ A.g.k., md. 4/1-ç.

²⁴ A.g.k., md. 8.

layısıyla öyle sayılması gerektiğini gösteren yetkili makamlarca düzenlenerek onaylanan bir belgedir. Dolayısıyla menşe şahadetnamesi eşyanın iki durumunu göstermektedir. Bunlardan birincisinde, eşyanın üretildiği ya da elde edildiği yer gösterilirken; ikincisinde ise yapılan işçilik ve işleme faaliyeti sonrasında eşyanın kazandığı yerin menşei gösterilmektedir.²⁵

İthalat işlemlerinde, eşyanın ilgili sınır ülkesinde üretildiğine veya imal edildiğine dair ithalatın yapılacağı ülkenin yetkili makamlarınca düzenlenen menşe şahadetnamesi ithalat gümrük idaresine ibraz edilmek zorundadır. Dolayısıyla, üçüncü ülke menşeli ürünlerin sınır ticareti kapsamında ithalatı mümkün bulunmamaktadır.²⁶ Bunun kontrolü ise belirtilen menşe şahadetnamesi ile yapılmaktadır.

7. Sınır Ticareti Kapsamı Dış Ticaret İşlemleri

Sınır ticareti kapsamında ithalat ve ihracat işleminin yapılması öngörülmüş olup, transit ticaret ile Dâhilde İşleme Rejimi kapsamında ithalat ve ihracat işleminin yapılması mümkün bulunmamaktadır.

7.1. İthalat Değer Limitleri

Sınır ticareti kapsamında komşu ülkelerle yapılacak ithalat işlemleri sınırsız olmayıp, belirli kıymet sınırlamalarına tabi bulunmaktadır. İthalat değer limitleri, her bir komşu ülke için; 75 milyon ABD Doları kadar tarım, 75 milyon ABD Doları kadar sanayi ürünleri olmak üzere yıllık toplam 150 milyon ABD Doları kadardır. Her bir komşu ülke için ithalat değer limiti 150 Milyon ABD Dolarından daha az olarak da belirlenebilmektedir. Komşu ülkelerden sınır ticareti

kapsamındaki illere yapılacak ithalata ilişkin sektörel ve toplam ithalat değer limitlerinin tahsisi, komşu ülke için belirlenen ithalat değer limitinin ilgili sınır illerine nüfusları oranında paylaştırılması suretiyle yapılmaktadır. Tahsis edilen ithalat değer limitleri oranlarının yıl içinde değiştirilmesi mümkün değildir.²⁷

İthalat değer limitleri; Ekonomi Bakanlığı tarafından her yıl Aralık ayının sonuna kadar ilgili Valiliklere bildirilmektedir. İlgili Valilikler, Ekonomi Bakanlığı tarafından yapılan bildirim takip eden 5 iş günü içinde tahsis edilen ithalat değer limitlerini İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odası ile Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği aracılığıyla esnaf ve tacire duyurmaktadır.²⁸

İthalat değer limitleriyle ilgili olarak karşılaşılan en önemli sorunlardan biri limit aşımı uygulamaların ortaya çıkmasıdır. İller bazında belirlenen limitlerin esnaf ve tacir bakımından kontrolüne ilişkin bir otomasyon sistemi bulunmadığından öngörülen limitlerin aşılmasına yönelik suiistimler ortaya çıkabilmektedir.

7.2. İthalat Gümrük İşlemleri

Komşu ülkeler bazında olduğu gibi esnaf ve tacir bakımından da ithalat işlemleri için belirli gün ve kıymet sınırlamaları bulunmaktadır. Sınır ticareti kapsamında, esnaf veya tacir ya da mağaza kirala-yan tarafından ilgili gümrük kapısı veya Sınır Ticaret Merkezinden 30 gün içerisinde en fazla 75.000 ABD Doları karşılığı Türk Lirasına kadar değerinde eşya ithal edilebilmektedir.²⁹

İthalatta dış ticaret rejimi kapsamındaki vergiler yerine tek ve maktu vergi uygulanmaktadır. Tek ve maktu vergi uygulamasında; gümrük vergisi oranı %0, katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi

²⁵ Gökhan Terzi, Dış Ticaret & Gümrük & Kambiyo İşlemleri ve Uygulaması, Ankara: Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği Yayını, 2017, s. 126.

²⁶ 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar, a.g.k., md. 9/3.

²⁷ A.g.k., md. 7.

²⁸ A.g.k., md. 7.

²⁹ A.g.k., md. 9/1.

si oranları tam olarak hesaplanmaktadır.³⁰ Tek ve maktu vergi; ticari mahiyette bulunmayan vergiye tabi eşyadan ve sınır ticareti yoluyla serbest dolaşıma girecek eşyadan gümrük vergileri yerine belirli bir tarife üzerinden alınan vergidir.³¹ Sınır ticaretinde ayrıca ödeme şekline bağlı olarak kaynak kullanımı destekleme fonu da tahsil edilmektedir.

Sınır ticareti kapsamında yapılacak ithalat yetkili gümrük kapılarından veya Sınır Ticaret Merkezlerinden yapılabilmektedir. İthalat işleminde gümrük beyannamesi düzenlenmektedir. Beyanname ekinde; ithalata konu eşyaya ilişkin düzenlenen İthalat Uygunluk Belgesi ile üçüncü ülke menşeli ürünlerin ticaretinin yasak olması nedeniyle eşyanın sınır ülkesinde üretildiğine veya imal edildiğine dair menşe şahadetnamesinin bulunması gerekmektedir. Ayrıca, gözetime tabi ürünlerin ithalatı için Ekonomi Bakanlığınca düzenlenen gözetim belgesinin de ilgili gümrük idaresine ibraz edilmesi gerekmektedir.³² Sınır ticaretinin dış ticaret rejimine göre sağladığı vergisel avantaj aşağıdaki örnek modelde gösterilmiştir.

Örnek Vergi Hesaplama;

Dış ticaret rejimi kapsamında; CIF 50.000 TL değerinde 8.000 kg. ağırlığında bulunan 0802.31.00.00.00 GTİP'li İran menşeli "kabuklu ceviz" cinsi eşyaya 2017 yılı için uygulanacak gümrük vergisi oranı %43,2 ve katma değer vergisi oranı ise %1'dir. Söz konusu eşyanın dış ticaret rejimine ve sınır ticaretine tabi tutulması halinde ödenecek vergi miktarları aşağıda hesaplanmıştır. Hesaplama ithalat sırasında ödenen damga vergisi ile yurtdışı/yurtiçi harcamalar göz ardı edilmiştir.

³⁰ A.g.k., md. 9/2.

³¹ Gökhan Terzi, İthalatta Katma Değer Vergisi Matrahı, Ankara: Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği Yayını, 2017, s. 55.

³² 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar, a.g.k., md. 9; 2016/11 sayılı Sınır Ticaretinin Uygulanmasına İlişkin Tebliğ, a.g.t., md. 12.

Dış Ticaret Rejimine Göre Alınması Gereken Vergi;	
Gümrük Vergisi	50.000 TL X %43,2 = 21.600 TL
KDV	71.600 TL X %1 = 716 TL
Toplam Vergi	= <u>22.316 TL</u>

Sınır Ticareti Kapsamında Alınması Gereken Vergi;	
Gümrük Vergisi	50.000 TL X %0 = 0 TL
KDV	50.000 TL X %1 = 500 TL
Toplam Vergi	= <u>500 TL</u>

7.3. Sınır Ticareti Kapsamı İthal Eşyanın Ticari Alanı

Sınır ticareti kapsamında ithal edilen ürünler sadece sınır ticareti konusunda yetkili sınır illerinde (Artvin, Ardahan, Kars, Iğdır, Ağrı, Van, Hakkâri, Şırnak, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay, Edirne) satılabilmektedir. Söz konusu illerde yerleşik esnaf ve tacire yapılacak satış işlemlerinde, satış faturası ve ilgili nakliye belgeleri düzenlenmektedir. Ürün satış faturası üzerine ilgili İthalat Uygunluk Belgesinin tarih ve sayısı da kaydedilmektedir.³³

Yasal düzenleme yukarıda belirtildiği şekilde olmakla birlikte, uygulamada bundan önemli ölçüde sapmalar görülmekte, sınır ticaretine konu pek çok ürün yetkili sınır illerinde ticarete konu edilmiş gibi gösterilmekte, gerçekte ise sınır ticaretinin amacına aykırı olarak ülkemizin diğer illerine ve de özellikle nüfusun yoğun olduğu batı illerine götürülerek satılmaktadır. Bu durum ise yerli üreticileri ve aynı eşyanın sınır ticareti kapsamı dışında ithalatını gerçekleştirenleri olumsuz bir şekilde etkilemekte ve haksız rekabete yol açmaktadır. Belirtilen sonucun en önemli sebebinin ise sınır ticaretinin yeterince denetlenemeyişi oluşturmaktadır.

7.4. İhracat Gümrük İşlemleri

³³ 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar, a.g.k., md. 9/4.

Sınır Ticareti Belgesi sahibi esnaf ve tacir (mağaza kiralyanlar dâhil), ilgili gümrük kapılarından veya Sınır Ticaret Merkezinden ihracat yapabilmektedir. İhracatı yapılacak eşyanın faturası ile İhracatçı Birliğince onaylanmış gümrük beyannamesinin yetkili gümrük idaresine verilmesi gerekmektedir.³⁴ İhracat işlemlerine yönelik herhangi bir değer ya da miktar sınırlaması söz konusu olmayıp, dış ticaret rejimi hükümleri kapsamında işlemler yürütülmektedir.

³⁴ A.g.k., md. 10.

Gürbulak Gümrük Kapısı Sınır Ticareti Rakamları (USD)							
USD	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 (Ekim)
İthalat	8.548.974	5.877.371	8.060.774	9.321.867	9.672.815	8.575.938	9.189.490
İhracat	38.174.560	16.486.700	11.909.180	25.645.010	22.294.450	17.971.670	12.782.380

Kaynak: Gürbulak Gümrük Müdürlüğü

8. Sınır Ticareti Kapsamında Yer Alan Cezalar

Sınır ticareti kapsamında aşağıda belirtilen eylemleri gerçekleştirenlerin İthalat Uygunluk Belgeleri ilgili Valilikçe iptal edilmekte, bunlara ve bunların sahibi, ortağı veya yöneticisi olduğu firmalar adına bir daha İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenmemektedir.³⁵ Söz konusu idari yaptırımların yanında, anılan fiillerle ilgili olarak idari ve ayrıca suç olarak tanımlananlar hakkında da adli cezalar bulunmaktadır.

8.1. Gerçek Dışı Menşe Belgesi İbraz Edilerek İthalat Yapılması

İdari yönden; gerçek dışı menşe belgesi ibraz edilerek ithal edildiği tespit olunan ürünler için eşyanın ithalinde ödenmesi öngörülen gümrük vergisi,

³⁵ A.g.k., md. 17.

7.5. Sınır Ticareti Kapsamı Örnek Dış Ticaret Rakamları

2011-2017 yılları arasında Ağrı iline bağlı Gürbulak Gümrük Kapısından ve bu kapıya bağlı olarak faaliyet gösteren Sarısu Sınır Ticaret Merkezinden yapılan sınır ticaretine ilişkin rakamlar aşağıda yer almaktadır. Tablodan da görüldüğü üzere, 2011 yılından itibaren ithalat rakamları stabil bir trend izlerken ihracat rakamlarında düşüş yaşandığı görülmektedir.

eş etkili vergi, diğer vergi, mali ve ek mali yüklerin tamamı 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre ilgililerden tahsil edilmekte ve 4458 sayılı Gümrük Kanununun 234/1-a hükmü çerçevesinde para cezası uygulanmaktadır.³⁶

Gümrük Kanununun 234/1-a maddesinde; “Serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulan eşyaya ilişkin olarak, yapılan beyan ile muayene ve denetleme veya teslimden sonra kontrol sonucunda; gümrük tarifelerini oluşturan unsurlarda veya vergilendirmeye esas olan sayı, baş, ağırlık gibi ölçülerinde aykırılık görüldüğü ve beyana göre hesaplanan ithalat vergileri ile muayene sonuçlarına göre alınması gereken ithalat vergileri arasındaki fark %5’i aştığı takdirde, ithalat vergilerinden ayrı olarak bu farkın üç katı para

³⁶ A.g.k., md. 17.

cezası alınır.” hükmü yer almaktadır.³⁷ Dolayısıyla, sınır ticareti kapsamında gerçeğe aykırı menşe belgesi ibrazı halinde, ithalat sırasında ödenmesi gereken vergilerin tahsilinin yanında, bu vergilerin üç katı da para cezası tahsil edilmektedir.

Gerçek dışı menşe belgesi ibraz edilerek ithalat yapılmasının adli bakımdan Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3/2 maddesi kapsamında yaptırıma tabi olduğu görülmektedir. Anılan maddede; “eşyayı, aldatıcı işlem ve davranışlarla gümrük vergileri kısmen veya tamamen ödenmeksizin ülkeye sokan kişinin iki yıldan beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı” ifade edilmiştir.³⁸

8.2. Sınır Ticareti Kapsamı Eşyanın Yetkili Sınır İlleri Dışında Satılması

Sınır ticaretinin belirli sınır bölgelerinde yapılması ve bu kapsamda getirilen eşyaların o bölgelerin ihtiyaçlarında kullanılması esastır. Fakat, sınırdan geçen malların Türkiye'nin her tarafına dağıldığı, böylece sınır ticaretinin esas amacından saptığı görülmektedir.³⁹

Sınır ticareti kapsamında ithal edilen, ancak yetkili sınır illeri dışında satıldığı tespit edilen ürünler için İthalat Rejimi Kararı uyarınca alınması gereken vergilerin tamamı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre ilgiliden tahsil edilmektedir.⁴⁰ Burada dikkat çeken husus, söz konusu ürünlerin vergilerinin alınmasına karşın, herhangi bir idari

para cezasının öngörülmemiş olmasıdır.

Sınır ticareti kapsamında ithal edilen, ancak yetkili sınır illeri dışında satılan ürünler için Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3/6 maddesindeki; “Özel kanunları gereğince gümrük vergilerinden kısmen veya tamamen muaf olarak ithal edilen eşyayı, ithal amacı dışında başka bir kullanıma tahsis eden, satan veya devreden ya da bu özelliğini bilerek satın alan veya kabul eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.” hükmüne göre işlem yapılması düşünülebilir.

Ancak, söz konusu madde çeşitli kanunlar gereğince gümrük vergilerinden tamamen ya da kısmen muaf olarak ithal edilen eşyanın, yurt içinde ithal amacı dışında kullanılmasını, satılmasını, satın alınmasını, devredilmesini ve kabul edilmesini cezalandırmak istemektedir. Esasen, muaf olarak ithal edilen bir eşyanın alınıp satılması, eşyanın ithali sırasında vergi alınmaması nedeniyle verginin ödenmemesi yani kaçırılması sonucunu doğurmaktadır. Bu itibarla; özel kanun hangi maksatla bir eşyanın vergisinin ödenmeden ithaline izin vermekte ise eşyanın bu doğrultuda kullanılması, dolayısıyla özel kanunun güttüğü amacın gerçekleşmesi gerekmektedir.⁴¹

Sınır ticaretine ilişkin yukarıda belirtilen madde kapsamında yapılacak işlem hukuki olmayacaktır. Çünkü sınır ticaretinin vergilendirme açısından temel dayanağını Gümrük Kanununun 172'nci maddesi ve buna bağlı olarak yürürlüğe konulan Bakanlar Kurulu Kararları oluşturmaktadır. Gümrük Kanu-

³⁷ 4458 sayılı Gümrük Kanunu, a.g.k., md. 234/1-a.

³⁸ 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, 31/03/2007 tarihli 26479 sayılı Resmî Gazete, md. 3/2.

³⁹ Mercan, a.g.m., s. 158.

⁴⁰ 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar, a.g.k., md. 7.

⁴¹ Sahir Erman, Kaçakçılık Suçları, İstanbul: İsmail Akgün Vakfı Matbaası, 1981, s. 375.

nunun anılan maddesinde sınır ticaretine ilişkin bir muafiyetten bahsedilmediği gibi bu ticaret kapsamında tek ve maktu vergi uygulanacağı ifade edilmektedir. Yine, sınır ticaretine dair yürürlükte bulunan 2016/8478 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında; gümrük vergisinin %0, katma değer vergisi ile özel tüketim vergisinin tam olarak uygulanacağı belirtilmiş, dolayısıyla herhangi bir muafiyet hükmünden bahsetmemiştir. Nitekim gümrük vergisi bakımından %0 olarak belirlenen oranın Bakanlar Kurulunca her zaman değiştirilme imkanı bulunmaktadır. Dolayısıyla, sınır ticareti kapsamında tamamen ya da kısmen bir vergi muafiyetinden bahsedilemeyeceği için Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun söz konusu maddesine göre işlem yapılması mümkün bulunmamaktadır.

8.3. İthalat Uygunluk Belgesinde Belirtilen Miktardan Fazla İthalat Yapılması

İthalat Uygunluk Belgesinde belirtilen miktardan fazla ithalat yapılması halinde, fazladan ithal edilen ürünler için gümrük mevzuatı uyarınca işlem yapılmaktadır.⁴²

İthalat Uygunluk Belgesinde belirtilen miktardan fazla ithalat yapılması halinin Gümrük Kanununun yukarıda belirtilen 234/1-a maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, İthalat Uygunluk Belgesi kapsamında fazla ithalat yapılması halinde ve buna ilişkin vergi farkının %5'i aşması durumunda ithalat sırasında ödenmesi gereken vergilerin tahsilinin yanında bu vergilerin üç katı para cezasının tahsili gerekmektedir. Ancak, miktar itibarıyla %5'i geçmeyen farklılık durumunda Gümrük

Kanununun 234/1-c maddesi uyarınca farka ilişkin ithalat vergisi ile birlikte vergi farkının yarısı oranında para cezası alınmaktadır.

Sonuç

Sınır ticareti; ülkemizde iklim ve coğrafi koşullar ile güvenlik nedeniyle yeterli kalkınmayı sağlayamamış Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ile Edirne iline yönelik bir teşvik mekanizması olarak uygulanmaktadır. Sınır ticareti uzun yıllardan beri uygulanmakla birlikte, hedeflenen bölgesel kalkınmayı yeterince sağlayamamış, aksine bazı açılardan olumsuz sonuçlar doğurmuştur.

Sınır ticaretinin önemli amaçlarından biri yeterli geçim kaynağına sahip olmayan bölge insanının ticaret ile uğraşmasını sağlayarak müteşebbis ruhunun gelişimine katkı sağlamak olmuştur. Ancak, bu amaç arzulan düzeyde gelişememiş, çoğu zaman sınır ticareti sınır illerinde yerleşik olmayan sermayedarlar eliyle yürütülmüştür.

Sınır ticaretinin başarısız alanlarından birisi de Sınır Ticaret Merkezleridir. Esendere, Kapıköy ve Dilucu Sınır Ticaret Merkezlerinin ilgili mevzuatla kurulması öngörülmüş olmakla birlikte, buna ilişkin herhangi bir faaliyetin bulunmadığı görülmektedir. Ülkemiz ile İran arasında kurulan Sarısu Ticaret Merkezi ise görünürde faal olmakla birlikte, buradan yalnızca ihracat işlemi yapılmakta, ithalat işlemi ise Gürbulak sınır kapısından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla, sınır ticaretine ilişkin ithalat ve ihracat işlemleri bağlı bulunan gümrük idarelerinden yapılmaktadır. Sınır Ticaret Merkezlerinde ticari canlılığın artırılması için öngörülen Mağaza işletmeciliğinin ise uygulamaya geçirilemediği görülmektedir. Dolayısıyla, Sınır Tica-

⁴² 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar, a.g.k., md. 7.

ret Merkezi uygulamasının ithalat ve ihracat işlemleri ile Mağaza işletmeciliğine elverişli fiziki koşullara kavuşturulup kontrol mekanizmasının da sağlanarak gözden geçirilmesinde fayda bulunmaktadır.

Sınır ticaretine ilişkin bir diğer sorun bu konudaki yetkili, görevli ve sorumlu kurumların farklı bakanlıklar olmasıdır. Sınır ticaretiyle ilgili olarak düzenleyici birimin Ekonomi Bakanlığı, uygulayıcı birimin Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, işletici birimin ise ilgili Valilikler olması sistemin işleyişinde koordinasyon eksikliğine, dolayısıyla, aksiyon alınması gerek durumlarda gecikme ve aksamaya yol açmaktadır. Sınır ticareti konusunda birden fazla birimin bulunması, özellikle ithalat değer limitleri açısından kontrol ve denetim zaafına neden olmaktadır. Bu bağlamda; birimler arasındaki koordinasyonun, daha hızlı karar alınması bağlamında giderilmesi ve sınır ticareti kapsamı bütün işlemlerinin otomasyon sistemiyle takip edilmesi uygun olacaktır.

Sınır ticaretindeki sorunlardan başka biri de sistemin yeterli ölçüde denetlenememesi nedeniyle suistimale açık olması ve bazı fiillere yönelik cezaların yetersiz olmasıdır. Bu durum özellikle sınır ticareti kapsamında ithal edilen ürünlerin yetkili sınır illeri dışında satılmasına sebep olmakta, dolayısıyla aynı ya da benzer ürünlerin üreticisi yada ithalatçısı bakımından haksız rekabet ortamının oluşmasına ve piyasa dengesinin bozulmasına yol açmaktadır.

Sonuç olarak sınır ticaretinin mevcut uygulamasının kontrol ve denetiminin etkin bir şekilde yapılamadığı, bölgesel kalkınma amacıyla getirilen bu teşvik mekanizmasının amacına hizmet etmediği, çoğu zaman kaçakçılık fiillerinin kaynağı olarak algılandığı görülmektedir. Ancak; bölgelerin coğrafi yapısı,

iklim koşulları ve güvenlik sorunları nedeniyle bölgeye yeterli ölçüde yatırım yapılmadığından, yukarıda belirtilen olumsuz sonuçlarına rağmen sınır ticareti uygulamasından vazgeçilmemelidir. Bu bakımdan; sınır ticaretinin sorumlu kurumlar, sistem, altyapı ve mevzuat itibarıyla güncellenerek yeniden dizayn edilmesi gerektiği kanısındayız.

Kaynakça

- Erman, Sahir (1981), Kaçakçılık Suçları, İsmail Akgün Vakfı Matbaası, İstanbul.
- Mercan, Ayşe Nur (2011), "Sınır Ticaretinin Geliştirilmesi ve Sınırların Serbest Yerler Haline Dönüştürülmesi", Mevzuat Dergisi, Sayı-158.
- Orhan, Osman Z. (2000), Sınır Ticaretinin Türkiye Ekonomisine Etkileri, İstanbul: İTO Yayınları, Yayın No: 2000-27.
- Özçiloğlu, Mehmet ve Sakar, M. Murat (2011), "Sınır Ticareti Uygulaması Sorunları ve Çözüm Önerileri", Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt-1/Sayı-1: 21-43.
- Öztürk, Nurettin (2006), "Türkiye'de Sınır Ticaretinin Gelişimi, Ekonomik Etkileri, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt-2/Sayı-3:111.
- Terzi, Gökhan (2017), Dış Ticaret & Gümrük & Kambiyo İşlemleri ve Uygulaması, Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği Yayını, Ankara.
- Terzi, Gökhan (2017), İthalatta Katma Değer Vergisi Matrahı, Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği Yayını, Ankara.
- 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 04/11/1999 tarihli 23866 sayılı Resmi Gazete.
- 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, 31/03/2007 tarihli 26479 sayılı Resmi Gazete.
- 97/9113 sayılı Bulgaristan ile Ülkemiz Arasında Sınır Ticareti Yapılmasına İlişkin Karar, 19/03/1997 tarihli 22938 sayılı Resmi Gazete.
- 2016/8478 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar, 18/03/2016 tarihli 29657 sayılı Resmi Gazete.
- 2016/11 sayılı Sınır Ticaretinin Uygulanmasına İlişkin Tebliğ, 13/12/2016 tarihli 29917 sayılı Resmi Gazete.
- Gürbulak Gümrük Müdürlüğü Sınır Ticareti Rakamları, 27/10/2017.